

HISTORISK TIDSKRIFT
(Sweden)

124:4 • 2004

”Skaffa mamma jobb och göra pappa med barn”

Roger Klinth, *Göra pappa med barn. Den svenska pappapolitiken 1960–95*, Diss, Tema Barn, Linköpings Universitet, Boréa, Umeå 2002. 422 s.

Göra pappa med barn är den fyndiga titeln på Roger Klinths avhandling i historia, framlagd vid Tema Barn, Linköpings Universitet, i slutet av år 2002. Uttrycket ”göra pappa med barn” är hämtat från 1960-talets så kallade könsrollsdebatt, som ägde rum i en tid då relationerna mellan kvinnor och män diskuterades och omprövades med stor intensitet. Till en början var det i första hand kvinnans jämlikhet och emancipation som debatterades. Då handlade det om kvinnorollen utanför hemmet: om yrkesarbete och ekonomiskt oberoende. I takt med att kvinnorollen ifrågasattes kom också mansrollen under debatt. En kvinnlig emancipation ställde krav även på en manlig emancipation och den manliga kopplades till hem och barn i form av krav på ett mer aktivt faderskap. Man kan med andra ord tala om dubbel emancipation, enligt avhandlingsförfattaren, om att ”skaffa mamma jobb och göra pappa med barn”.¹

Undersökning

Undersökningen av den svenska pappapolitiken är kronologiskt upplagd och källmaterialet kan indelas i tre huvudsakliga grupper. En viktig grupp utgör de statliga utredningarna med kringhandlingar i form av remissvar, lagförslag samt material från olika instanser i riksdagen. En annan grupp är material från de politiska partierna, deras partiorganisationer och de stora fackförbunden. Den tredje gruppen utgörs av samtida debattmaterial, huvudsakligen skriftligt i form av debattböcker, tidskriftsartiklar och något enstaka radioprogram. Till detta kommer intervjuer, gjorda av författaren.

Undersökningens startpunkt tas i kapitel två i Eva Mobergs uppmärksammade artikel från 1961, ”Kvinnans villkorliga frigivning”, som senare gavs ut i en bok med titeln ”Kvinnor och människor” – en titel som säger något om tidens debattklimat. Eva Moberg hävdade att kvinnor också var människor och i den provocativa formuleringen fångas det som kom att bli det centrala i hela könsrollsdebatten: att kvinnor och män skulle betraktas som likar. Kravet blev jämlikhet eller lika villkor för kvinnor och män, i arbetslivet, i politiken, i hemmet. Ett traditio-

1. Se avhandlingen s 17 och s 243. Enligt not 115 på s 389 är uttrycket hämtat från material från folkpartiets landsmöte 1975, men såvitt jag kunnat finna anges inte i avhandlingen vilken aktör som myntade uttrycket.

nellt familjeförsörjareideal, där mamma var hemmafru och pappa ensamförsörjare, byttes på kort tid ut mot ett ideal om en tvåförsörjarfamilj, där mor och far hade lika villkor både i arbetslivet och i hemmet.

Bland debattörerna fanns journalister, politiker och forskare av båda könen. De var ofta unga och välutbildade och så här i efterhand ser det ut som om deras genomslag i debatten var enormt. Jämlikheten som ideal anammades också på regeringsnivå; redan 1968 deklarerade regeringen att i Sverige hade kvinnor och män lika roller. Det som betonades var förändringen av mannen. Olika manligheter ställdes mot varandra i debatten, något som Klinth beskriver som en hotbild och ett löfte. Hotet skildrades i termer av en destruktiv mansroll, där baksidan av rådande könsordning för män var ”asocialitet, sjukdom och tidig död” eller något ännu värre. Löftet handlade om en ny, modern man, en välutbildad man ur medelklassen. För honom var faderskapet ett självutvecklingsprojekt.

I kapitel tre skildras hur pappaledigheten blev en politisk fråga under 1960-talet. Könsrollsdebatten resulterade något paradoxalt i att krav ställdes på förändringar i sjukförsäkringssystemet, där män ansågs missgynnade. Familjepolitiken var föremål för flera statliga utredningar under Ulla Lindströms statsrådstitid. Hon efterträddes 1967 av Camilla Odhnoff, som – överraskande för många – utgick från att den av Lindström tillsatta Familjepolitiska kommittén skulle lägga fram ett förslag om en föräldrapenning som kunde delas lika mellan föräldrarna. Den tanken var ny för utredningen, vilket inte hindrade att den snabbt fick gehör både i kommittén och i de stora fackförbunden, där man i takt med att kvinnorna på arbetsmarknaden blev fler började tala om mäns ansvar för hem och barn. De unga papporna beskrevs som vana barnvårdare och principen om valfrihet för föräldrarna blev omhuldad. Samtidigt kunde en djup konflikt anas gentemot traditionalister, som såg moderskapet som kvinnans plikt. De menade att det var mannens uppgift att värna om kvinnans uppgift som moder – inte att ersätta henne som vårdare. Nytt och gammalt synsätt stod emot varandra och även om traditionalisterna vann i en första omgång var det till slut förnyarna, som gick hem med segern. Med avhandlingens terminologi kan det beskrivas som att en gammal hegemonisk manlighet eller genusordning besegrades av en ny ordning, där valfriheten snarare än plikten var det nya ledordet.

Kapitel fyra behandlar papporna och jämlikheten. Den radikala vänstervåg, som i slutet av 1960-talet satte sin prägel på debatten, fick konsekvenser också för pappapolitiken. Utredningar tillsattes som förberedde den nya tvåförsörjarfamiljen. Kärnfamiljen ifrågasattes så till den milda grad, att den till slut föreföll vara en olämplig miljö för barn. Lösningen hette daghem i statlig regi för alla barn. Inom socialdemokratin slängdes valfriheten överbord, den valfrihet mellan hem- och yrkesarbete man på 1960-talet pläderat för när det gällde mödrar med små barn. Nu gällde yrkesarbete för alla vuxna och dagis för alla barn. Samtidigt betonades den dubbla emancipationens politik och där fanns valfriheten kvar –

det vill säga inom familjen. Det var fortfarande viktigt att göra pappa med barn men det var barnomsorgen som gjorde det möjligt för mor att yrkesarbeta.

I kapitel fem fokuseras Familjepolitiska kommitténs betänkande, som kom 1972. Klinths närgångna granskning av betänkandet antyder brister vad gäller jämställdheten. Ett "moderskapets primat" anas i det faktum att en man med partner, men utan arbete och egen inkomst, inte kunde få föräldraersättning. De borgerliga partierna, i första hand centern och folkpartiet, var positivt inställda till pappaledigheten. Överraskande nog var det centern, som i riksdagen kom med det radikala förslaget att dela upp föräldraledigheten för att garantera fäderns medverkan. Det var två kvinnor som motionerade, Elvy Olsson och Karin Andersson. Inom folkpartiet hade man länge visat en radikal profil vad gällde krav på pappaledighet, även om valfriheten också där överlätits på familjen. Det var Cecilia Nettelbrandt som förde fram idén om garanti för pappans uttag av föräldraledigheten. Ytterligare ett par partikamrater föreslog kvotering. Någon sådan förordades dock inte, möjligtvis beroende på viss splittring i folkpartiet. Frågan om gränsen mellan staten och familjen var sedan tidigare känslig i folkpartiet, framhåller Klinth. När riksdagen fattade beslut om föräldraförsäkringen var enigheten stor: "(D)en dubbla emancipationen slogs fast som en norm, formella möjligheter skapades, men inga krav eller inskränkningar bifogades." (s 199) I praktiken blev föräldraförsäkringen mer "en produktionsbefrämjande reform", som säkerställde kvinnors förvärvsarbete. Mamma skaffade jobb men "pappaledigheten blev valfri", som Klinth uttrycker det (s 202). Normen om jämställdhet slogs fast och här rådde konsensus. Föräldraförsäkringen ses i avhandlingen som ett hegemoniskt projekt.

Fädernas måttliga utnyttjande av föräldraförsäkringen ledde snabbt till krav på kvotering, en fråga som splittrade den politiska opinionen, som författaren visar i kapitel sex. Frågan var om valfriheten nu skulle överges till förmån för jämställdheten. Hur långt kunde den manliga emancipationen drivas utan att komma i konflikt med andra intressen, frågar Klinth, och visar att socialdemokratin och borgerligheten här valde olika lösningar. Inom arbetarrörelsen valde man en pappapolitik som visserligen var anpassad efter arbetets villkor, men öppnade för kvotering. Inom de borgerliga partierna fortfor man däremot att värna om pappans och familjens valfrihet – utan inblandning av "pappa staten". Regerings-skiftet och ändrade ekonomiska förutsättningar bidrog i slutet av 1970-talet och början av 1980-talet till att diskussionen om pappaledighet förändrades, vilket undersöks i kapitel sju. En backlash noterades i tal om velourpappor, en debatt som gick hand i hand med svenska företagsledares krav på att männen skulle arbeta mer (inte mindre och vårda barn) för att föra Sverige ur den ekonomiska krisen. Till slut vann återigen valfrihetsprincipen som överordnad princip.

1980-talet beskrivs i kapitel åtta som "mansutredningarnas årtionde" (s 309). Ett genusteoretiskt genomslag noteras i den politiska debatten: Man började tala

om kön och makt i samband med pappapolitiken. Nu förklarades inte längre fädernas bristande uttag av pappaledigheten som en fråga om attitydförändring, utan som en fråga om makt. Genusforskare beskrivs som en ny grupp intellektuella, som påverkar debatten. Samtidigt betonades pappornas värde för barnen. En uppvärdering av manlighet och pappor (jämfört med mammor) gjordes till exempel i den helmanliga Pappagrupp, som tillsattes när Birgit Friggebo var jämställdhetsminister. Så småningom förhandlades en kvoterad pappamånad fram av Bengt Westerberg genom kohandel med centerpartiet och kds, i utbyte mot ett kommande vårdnadsbidrag. Avhandlingen, som totalt omfattar hela 422 sidor, sammanfattas i kapitel åtta.

Teoretiska perspektiv

Det som tycks skilja pappapolitiken från den övriga jämställdhetspolitiken, som till stor del varit en mammapolitik, är att det i fråga om papporna inte finns krav artikulerade nedifrån av en papparörelse. Pappapolitiken kommer så att säga uppifrån och ses i avhandlingen som ett politiskt styrmedel; det är staten som genom föräldraförsäkringen skapar möjlighet för pappor att utöva faderskapet. Det är också "pappa staten" som konstruerar idealpappan. Pappapolitiken blir med andra ord ett verktyg för social förändring. Frågan om vilka styrmedel som används blir då viktig, inte minst genuspolitiskt – hur anser staten att män kan styras till att bli pappor i bemärkelsen använda föräldraförsäkringen? Klinth finner huvudsakligen tre styrmedel. Det första handlar om opinionsbildning och attitydpåverkan, vilket implicerar en föreställning om att män kan talas till rätta. Det andra styrmedlet är försäkringens konstruktion, som bygger på ett antagande om att en rätt utformad försäkring kommer att frivilligt utnyttjas av fäderna. Det tredje styrmedlet går längre och innebär en obligatorisk uppdelning eller kvotering av föräldraledigheten, det vill säga här tror man inte på frivillighet utan använder påtryckningar för att få pappor att bli aktiva fäder.

Eftersom det är män som fokuseras i avhandlingens studium av föräldraförsäkringen bör manligheten och mannen problematiseras på ett annat sätt än som hittills skett inom forskningen, framhåller Klinth. Han betonar, att ett förändrat faderskap innebär en ny relation mellan mannen och staten. Sina teoretiska utgångspunkter finner författaren dels i Antonia Gramscis tankar om hegemoni, transformism och organiska intellektuella, dels i mansforskningens vidareutveckling bland annat av hegemonibegreppet. Här utgör Robert W Connells diskussion om hegemonisk manlighet en viktig inspirationskälla. Det primära syftet är inte att diskutera olika manligheter, utan snarare att förstå och begreppsliggöra den process som leder till att en manligt dominerad social ordning legitimeras. Det leder fram till det av Connell inspirerade begreppet "hegemonisk manlighetspolitik", som konkret – om än förenklat – kan beskrivas som etablerandet av ett dominerande synsätt på hur män skall vara. Det handlar om en maktstrategi, som

även om den är hegemonisk eller dominerande också är föränderlig och förhandlingsbar. För att bibehålla hegemonin eller makten krävs ett ständigt underhållsarbete i form av konsensusbyggande och till det krävs i sin tur redskap, redskap som i avhandlingen kallas *hegemoniska projekt* respektive *hegemoniska principer*. Det hegemoniska projektet handlar om strategier för att bevara konsensus kring själva idén om att göra pappa med barn, medan den hegemoniska principen mer fungerar som en länk eller brygga till andra viktiga principer som annars kan hota konsensusbygget. I avhandlingen handlar det om principer som valfrihet och jämlikhet, principer som för olika politiska intressegrupper begränsar det hegemoniska projektet.

Den övergripande frågan i avhandlingen är slutligen "Vad händer när en stat skall förändra sociala mönster inom den grupp som utgör den samhällsbärande normen – den grupp som därigenom också innehar den politiska makten?" (s 49f) Det är en fråga med stor sprängkraft och den blir inte mindre spännande av en dold, underliggande fråga, nämligen den om männen över huvud taget vill emanciperas?

Misslyckad pappapolitik?

Göra pappa med barn är en spännande och välskriven avhandling om svensk pappapolitik. Författarens nyskapade begrepp "pappapolitik" fungerar bra som redskap för att avtäckta en hittills tämligen utforskad del av den svenska jämställdhetspolitiken från 1960-talet och framåt, och skildringen av tidsperioden är mycket förtroendeingivande. Utgångspunkten är den unika svenska föräldraförsäkringen från 1974, som likställde mor och far som föräldrar och gav de svenska männen – som de första i världen – rätt till föräldraledighet. Hur kom man då fram till det radikala och samtidigt i svensk politik förvånansvärt konsensuspräglade beslutet – alla partier röstade 1974 för en föräldraförsäkring, där mor och far skrevs in som likställda föräldrar? Jo, menar Klinth, det var visionen om en manlig emancipation som förverkligades.

Men visionen var en sak, verkligheten en annan. Det visade sig att få män utnyttjade möjligheten att vara lediga från jobbet för att i stället vara i hemmet betalda pappor till de mycket små barnen. Det första året var det inte mer än 2,4 procent av fäderna som tog ut föräldraförsäkring. 1994 hade siffran ökat till i runda tal 10 procent som användes av papporna mot 90 procent av mammorna (s 16). Hur kan detta "politiska misslyckande" (med avhandlingsförfattarens ord) förstås? Hur kom det sig att glappet mellan idealet, visionen om den emanciperade fadern, och verkligheten, det reella uttaget av pappaledighet, blev så stort, frågar författaren.

Men, vill jag invända, är pappapolitiken verkligen ett misslyckande? Är statistik över föräldraledighet det bästa eller enda måttet på en lyckad pappapolitik? Statistiken är förvisso inte överväldigande, men om vi betänker vad som hänt se-

dan 1960-talet, vill jag påstå att vi i Sverige varit med om en revolution både när det gäller synen på faderskapet och i fråga om faderskapets praktiker. Fäder ägnar sig numera åt "modrande", för att låna filosofen Ulla Holms begrepp för omsorg om små barn som en social praktik som kan utövas oavsett kön.²

För mig verkar det som om politiken att "göra pappa med barn" lyckats, åtminstone vad gäller en ny norm om en närvarande, "modrande" pappa. Föräldraförsäkringen omfattar en tidig och begränsad period i pappans och barnets liv – kan man verkligen förvänta sig att försäkringen ensam kan förverkliga visionen om den manliga emancipationen? Kunde undersökningen ha breddats genom att låta fler faktorer än uttaget av pappaledighet bli bestämmande för om pappapolitiken misslyckats eller ej? Pappapolitiken varken börjar eller slutar med avhandlingens undersökningsperiod, det vill säga 1960–1995, och frågan är vad valet av tidsperspektiv betyder när en viss politik undersöks. Nu börjar avhandlingen bokstavligen med ett skutt in i Eva Mobergs skrift från 1961, vilket inte innebär att debatten om fäder och ett mer aktivt faderskap startade med henne. Det finns en lång tradition på området och frågan är om avhandlingen vunnit på ett längre tidsperspektiv. Kunde till exempel en inledande överblick över faderskapets 1900-talshistoria gett ett annat perspektiv på om politiken var lyckad eller ej under Klinths undersökningsperiod? Här kunde till exempel Lars Plantins avhandling (som saknas i litteraturlistan) använts för att teckna en bakgrund.³

Vad jag är ute efter är inte en historisk bakgrund för bakgrundens skull, utan mer en problematisering av både moderskap och faderskap och av föräldraskapets villkor över tid. Vad man hittills inte lyckats lösa i familjepolitiken är hur värden av små barn skall kunna kombineras med heltidsförvärsarbete för både mor och far – ekvationen går inte ihop ens för de föräldrar som vill vara jämställda. På senare tid har det moderna föräldraskapets problem med särskild tonvikt på moderskapet diskuterats bland annat i *Tidskriften 00-tal*, bland annat av forskare som Maria Jansson och Ylva Elwin Novak.⁴

Det som ifrågasätts är inte minst jämställdhetspolitikens tendens att avpolitiserar föräldraskapet och relationerna mellan könen, något som tas upp tämligen flyktigt i avhandlingen. Frågan jag ställer mig är om en problematisering av föräldraskapet hade kunnat bidra till en fördjupad analys också av pappapolitiken? Är pappapolitiken verkligen ett så eget och på något sätt isolerat projekt som det framstår som (eller konstrueras som) i avhandlingen?

Kan man med andra ord renodla pappapolitiken utan att komma in på frågor

2. Ulla Holm, *Modrande och praxis. En feministfilosofisk undersökning*, Göteborg 1993.

3. Lars Plantin, *Mäns föräldraskap. Om mäns upplevelser och erfarenheter av faderskapet*, Göteborg 2001.

4. *Tidskriften 00-tal* 2001:6–7. Se även Maria Jansson, *Livets dubbla vedermödror. Om moderskap och arbete*, Stockholm 2001 samt Ylva Elwin Novak, *I sällskap med skulden. Om den moderna mammans vardag*, Stockholm 2001.

som rör parrelationen? Jag tänker på frågor som idag står i fokus i debatten, frågor om sexualitet(er), om kärnfamilj och inbyggd heteronormativitet. Jag tänker vidare på frågor som togs upp i jämställdhetsdebatten på 1970-talet, till exempel skilsmässor, abort och mäns våld mot kvinnor. Skulle man kunna tänka sig en problematisering av både fadern och modern som politiska kategorier? Kan man då tala om en modrandets praktik som en uppgift som tillkommer den som utnyttjar föräldraförsäkringen, ett modrande som kan utövas av både mamma och pappa – samtidigt eller var och en för sig. Om problemets fokus flyttas från papporna som inte vill vara föräldralediga till modrandets omöjliga villkor för både mammor och pappor, vad händer då med analysen av mamma- och pappapolitiken?

Skulle vi med en annan fokus tydligare få syn på problemets kärna, det som man varken i diskussionen om föräldraledigheten eller jämställdheten talar om, nämligen att föräldraskapet har olika innebörd för kvinnor och män? Det finns, som författaren skriver i samband med ersättning åt fäder med hemarbetande hustrur, ett moderskapets primat som inte problematiseras av politikerna. Ur mammasynpunkt är moderskapets primat helt avgörande; det är det som gör föräldraledigheten valfri för pappor men inte för mammor. En inbyggd ojämlikhet, om man vill se det så, grundad på skillnad mellan biologiskt moderskap, själva födandet, och modrandets praktik – omvårdnaden av det späda barnet. Det handlar om den biologiska skillnad man inte vill låtsas om, den skillnad som också är jämställdhetspolitikens klivna utgångspunkt; det går att skaffa mamma jobb men det går inte göra pappa med barn (ännu, får man väl tillägga). Här finns det som Klinth kallar "pappapolitikens inbyggda ambivalens", som handlar om att han "velat problematisera pappapolitikens ambivalenta utformning – att säga sig vilja men ändå inte göra" (s 346). Jag tycker att det är viktigt att lyfta fram ambivalensen men undrar om inte den problematiseringen borde innefatta också mammapolitiken.

Om genusforskning och mansforskning

Klinth menar att det behövs nya teoretiska angreppssätt för att studera pappapolitiken (s 20). Jag hade gärna sett en mer utförlig diskussion om och i vilken mån genusforskningens "gamla" teorier kan utvecklas vid studiet av män.⁵ I avhandlingen nämns en passant teorier om kön och makt, men författaren motiverar inte alltid eller otillräckligt varför han väljer bort dem till förmån för nya redskap från mansforskningen. Patriarkatsteorier avvisas till exempel med hänvisning till Thomas Johanssons alls inte oomtvistade påstående att begreppet patriarkat implicerar orubbade maktförhållanden mellan könen (s 41). Jag är med-

5. David Tjeder, "Maskulinum som problem. Genusforskningen om män", i Christina Carlsson Wetterberg & Anna Jansdotter (red), *Genushistoria. En historiografisk exposé*, Lund 2003, s 239–253.

veten om att patriarkatsteori har inspirerat till exempel Connells hegemonitänkande, men det jag tänker på är den spännande utveckling av denna teori som Sylva Walby, Anna G Jonásdóttir och Jeff Hearn svarat för.

Det hade varit intressant med en diskussion om *varför* deras arbeten valts bort i studiet av pappapolitiken.

Andra frågor jag gärna sett en diskussion av är mansforskningens förhållande till genusforskningen – handlar det om korsande spår eller är de parallella? Krävs det verkligen olika teoretiska förhållningssätt för att förstå konstruktion av genus när det gäller män respektive kvinnor? Finns det inte risk att vi då som forskare konstruerar nya skillnader?

Om begrepp

Avhandlingens övergripande och mycket spännande fråga: "Vad händer när en stat ska förändra sociala mönster inom den grupp som utgör den samhällsbärande normen – den grupp som därigenom också innehar den politiska makten" (s 49f) får mig att ställa frågor om synbart enkla men svårhanterliga begrepp som till exempel stat och makt.

Jag hade gärna sett en diskussion som komplicerar begreppen mer än vad Connell gör, vars hegemonitänkande för mig mer är en teoretisk ram än en teori om makt. Vidare, är den grupp som utgör den "samhällsbärande normen" verkligen identisk med den grupp som har den politiska makten? Finns i det sammanhanget anledning att tala om olika grupper av män med olika maktbaser i politiken, i näringslivet, inom intresseorganisationer som fackföreningar och kanske framförallt om män i olika generationer? I avhandlingen beskrivs mycket tydligt hur äldre män, "peruckstockar", tar strid och till en början vinner mot de nya, jämlika männen, i frågan om modersplikt kontra pappaledighet. Generation verkar vara en viktig skillnad mellan män – fanns det inte skäl att trots allt problematisera de olika manligheterna mer?

Vad mina frågor indirekt berör är hegemonibegreppet, som jag tycker är väldigt öppet. Min fråga är om inte öppenheten innebär en risk att man i skapandet av en enhetlig hegemonisk manlighet döljer eller åtminstone försvårar möjligheten att problematisera skillnader? Det blir svårt att under hegemoniparaplyet på ett differentierat sätt hantera skillnader som kön och klass på en strukturell nivå och partier och intressen på en mer empirisk nivå.

För att ge ett konkret exempel, så tycker jag att kön spelar väldigt liten roll när det gäller gruppen intellektuella. Författaren hittar inte några större skillnader mellan kvinnliga och manliga aktörer och inte heller belägg för att det skulle finnas särskilda mans- eller kvinnointressen. För mig innebär det att de kvinnliga aktörerna – intellektuella, politiker, femokrater – tenderar att osynliggöras i avhandlingen, vilket är paradoxalt med tanke på att jämställdhetsprojektet är ett projekt som till stor del initierats och drivits av kvinnor. Det som inte heller syn-

liggörs är att kvinnornas andel i riksdagen ökade under perioden, från cirka 14 procent 1970 till över 40 procent i mitten av 1990-talet. Hur förklara att pappapolitiken drivs framåt i ett läge när det inte finns någon papparörelse men en högljudd kvinnorörelse, flitiga femokrater och allt fler kvinnliga politiker? Visionen om den dubbla emancipationen blev hegemonisk med hjälp av könsrollsdebattörer av båda könen, men hade inte kvinnor och män som grupp olika intresse av att den dubbla emancipationen implementerades? Är männe ett skäl till att det är så svårt att genomföra pappapolitiken, att det är kvinnokrav som blivit statlig politik?

Sammanfattningsvis

Avslutningsvis vill jag understryka att *Göra pappa med barn* är en spännande avhandling, som med begreppet pappapolitik effektivt avtäckar en hittills utforskad del av den svenska jämställdhetspolitiken. Avhandlingen är en gedigen empirisk undersökning, som ger en mycket förtroendeingivande skildring av debatten om den unika, svenska föräldraförsäkringen under perioden 1960–1995. Det är en fascinerande historia som berättas om hur konsensus skapas kring visionen om den dubbla emancipationen. Mina invändningar hindrar inte ett mycket positivt helhetsomdöme om avhandlingen. Den ger åtskillig ny och spännande kunskap och kommer med sin nyskapande användning av hegemoniteori att utgöra en viktig grund för framtida forskning.

Gunnel Karlsson *

* Fakultetsopponent